

การทำวิทยานิพนธ์*

สายพิน แก้วงามประเสริฐ**

ภูมิหลังของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ภาพลักษณ์ท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์ไทย” หรือหนังสือเรื่อง *การเมืองในอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี* เริ่มต้นมาจากรายงานประจำภาคเรียนที่ 1 ปีที่ 1 ของคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้าสนใจที่จะทำรายงานเกี่ยวกับท้าวสุรนารี เนื่องจากได้อ่านพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 3 แล้วพบเรื่อง “ท่านผู้หญิงโม” หรือ “คุณหญิงโม” ซึ่งเป็นเรื่องที่รับรู้กันทั่วไป แต่เมื่ออ่านพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 3 แล้วพบว่า ไม่ปรากฏชื่อ “ท้าวสุรนารี” ในเอกสารนี้ ทำให้เริ่มสงสัยว่า เพราะเหตุใดจึงไม่มีการเอ่ยถึงชื่อ “ท้าวสุรนารี” อีกทั้งยังไม่กล่าวถึงเรื่องการได้รับความดีความชอบ ทั้งๆ ที่การรับรู้เรื่องราวของคุณหญิงโมในปัจจุบันนั้น เรารู้ว่าได้รับโปรดเกล้า

ให้เป็น “ท้าวสุรนารี” ในสมัยรัชกาลที่ 3

ช่วงแรกข้าพเจ้าก็ไม่ได้คิดที่จะนำมาเขียนเป็นรายงาน ตั้งใจเพียงจะสอบถามอาจารย์ผู้สอนเรื่องการได้รับความดีความชอบของคุณหญิงโม เมื่อไม่ได้รับความกระจ่าง จึงเป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้คิดจะทำรายงานเกี่ยวกับคุณหญิงโม

ต้นพบวิทยานิพนธ์

หลังจากที่ข้าพเจ้าทำรายงานประจำภาคถึง 4 ฉบับ ทั้ง 3 ภาคเรียน ที่เขียนเกี่ยวกับท้าวสุรนารี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นที่จะทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ จากเดิมที่เพียงต้องการจะค้นหาที่มาของชื่อ “ท้าวสุรนารี” เท่านั้น ต่อมาเมื่อได้อ่านเอกสารพื้นเวียง ของทั้งอาจารย์ประทีป ชุมพล และอาจารย์ธวัช ปุณโณทกแล้ว ทำให้เริ่มมีทัศนคติว่า เรื่อง

*เอกสารประกอบคำบรรยายที่ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาค 1 (พ.ศ. 2539)

**โรงเรียนโพธาวัดถนน เสนี จ.ราชบุรี

ท้าวสุรนารีมีความเกี่ยวข้องกับการเมือง เมื่อได้สมมติฐานเช่นนี้แล้ว สิ่งที่ต้องกระทำต่อไปก็คือต้องหาหลักฐานเพื่อมาพิสูจน์ หรืออาจจะลบล้างความคิดนี้ อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าค่อนข้างเชื่อว่าการปรากฏตัวของท้าวสุรนารีในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย น่าจะมีความจำเป็นบางประการ อีกทั้งยังน่าสนใจว่าการปรากฏตัวของเรื่องนี้ เกี่ยวข้องอย่างไรกับความเป็นไปในสังคมไทย

ประเด็นที่ข้าพเจ้าสนใจเป็นอย่างยิ่งก็คือ เรื่องการสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เนื่องจากเป็นอนุสาวรีย์ของสามัญชนคนแรก อีกทั้งยังเป็นผู้หญิง ประกอบกับการปรากฏตัวขึ้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นคือ ภายหลังเหตุการณ์กบฏบวรเดช ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีเมืองโคราชเป็นฐานที่ตั้งของกบฏ

คำถามต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ข้าพเจ้าต้องเริ่มหาคำตอบอย่างจริงจังมากขึ้น โดยเฉพาะความเป็นสามัญชนคนแรกที่มีอนุสาวรีย์เป็นอนุสรณ์วีรกรรม (ซึ่งถือว่าเป็นความน่าทึ่งมาก ที่ผู้หญิงคนหนึ่งได้รับเกียรติมากเช่นนี้ ณ พ.ศ.2477 เมื่อ 62 ปีที่แล้ว และคำว่า “สามัญชน” ในที่นี้ก็มิได้มีความหมายต่ำต้อยอะไร เนื่องจากคนเกือบทั้งหมดในประเทศนี้ก็ล้วนแต่เป็น “สามัญชน” ทั้งสิ้น?)

ข้าพเจ้าเริ่มหาคำตอบที่ต้องการที่ หจข. โดยเปิดแฟ้มกรมศิลปากร เรื่องเกี่ยวกับการสร้างอนุสาวรีย์ จึงพบหนังสือของผู้ว่าราชการเมืองนครราชสีมา (สมัยนั้น) เขียนถึงอธิบดีกรมศิลปากร เรื่องขอให้ออกแบบปั้นรูปปั้นท้าวสุรนารี และต้องการให้อนุสาวรีย์นี้เสร็จภายใน 3-4 เดือน ทำให้เกิดข้อสงสัยว่า มีความจำเป็นเร่งด่วนอะไร ที่ต้องการให้อนุสาวรีย์นี้ปรากฏตัว

ความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการให้อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีปรากฏตัวชัดเจนมาก เมื่อข้าพเจ้าพบว่า

เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ.2477 ที่ทำพิธีเปิดอนุสาวรีย์แห่งนี้เป็นครั้งแรกนั้น อนุสาวรีย์ยังไม่ได้เสร็จจริง เป็นเพียงเอารูปปั้นที่ยังเป็นปูนปลาสเตอร์มาทาสีทอง แล้วทำพิธีเปิด ประเด็นนี้ตรวจสอบได้จากพระหัตถเลขของสมเด็จพระเจ้านรสิริราชานุวัตรดิวงส์ ที่มีไปถึงสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ประกอบกับภายหลังพิธีเปิดแล้ว ทางจังหวัดนครราชสีมา ยังคงส่งเงินมาให้กรมศิลปากรปั้นรูปปั้นท้าวสุรนารี จึงพบความจำเป็นของท้องถิ่นที่จะให้อนุสาวรีย์นี้ปรากฏตัวอย่างเร่งด่วน

โดยสรุป ประเด็นนี้ก็คือ ท้องถิ่นสามารถนำเรื่องวีรกรรมของท้าวสุรนารีมาสร้างภาพลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับกบฏบวรเดช (พบข้อเขียนที่แสดงให้เห็นว่าคนโคราชขณะนั้นเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจกับการถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ)

เมื่อข้าพเจ้าหาคำตอบเรื่องอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีได้แล้ว จึงเริ่มที่จะหาคำตอบประเด็นใหม่ เพราะรายงานที่ทราบว่า มีงานเขียนที่เขียนเกี่ยวกับท้าวสุรนารีจำนวนมาก ที่เขียนภายหลังที่อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีปรากฏตัวแล้ว ที่สำคัญคือ เป็นงานเขียนของบุคคลที่เป็นมันสมองของจอมพลป. พิบูลสงคราม ก็คือหลวงวิจิตรวาทการ ทั้งบทเพลง บทละคร แบบเรียน ยิ่งไปกว่านี้ จอมพลป. พิบูลสงครามเอง ก็จะกล่าวสุนทรพจน์เกี่ยวกับวีรกรรมของท้าวสุรนารีอยู่เสมอ เหมือนกับการยกตัวอย่าง “พลเมืองดี” ในทัศนะของรัฐ

ข้าพเจ้าเชื่อว่างานเขียนใดๆ ที่เกิดขึ้น ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับ “เวลา” ที่งานเขียนนั้นปรากฏตัว จึงเริ่มที่จะศึกษาสภาพสังคม การเมืองในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว โดยเฉพาะการเมืองที่เกี่ยวข้องกับภาคอีสาน จึงพบว่าในช่วงเวลาดังกล่าว ความรู้สึกของคนอีสาน ยังไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นคนไทยมากนัก อีกทั้งยังมีกลุ่มบุคคลในภาค

อีสานที่ผู้ปกครองถือว่าเป็นปฏิปักษ์กับตน จนถูกกล่าวหาว่าพยายามที่จะ“แบ่งแยกดินแดน” จนหลายคนต้องถูกจับ หรือถูกประหารชีวิต

การที่จอมพลป. ต้องกล่าวขย่งท้าวสุรนารีเป็นพิเศษ ก็เพื่อที่จะเชื่อมโยงให้คนอีสานมีความรู้สึกเป็นคนไทย เนื่องจากท้าวสุรนารี ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของคนโคราชและอีสานก็ยังคงรักภักดีต่อส่วนกลาง เสมือนให้ท้าวสุรนารีเป็นตัวอย่างของ“พลเมืองดี”ที่รัฐต้องการ

หลังยุคสมัยของจอมพลป.แล้ว เรื่องนี้ก็มีการผลิตซ้ำ (เขียนซ้ำๆ พิมพ์ซ้ำๆ มิใช่ประเด็นของการจะสร้างเรื่องขึ้นมาหรือไม่?) เพราะรัฐยังคงเชื่อว่าวิธีการที่จะปกครองพลเมืองแบบง่าย ๆ ก็คือ ต้องสร้างจิตสำนึกให้คนรักชาติ เมื่อเกิดความรักชาติแล้ว ผู้ปกครองจะสั่งให้ทำอะไร หรือต้องการให้พลเมืองมีพฤติกรรมเช่นใด ก็สามารถที่จะให้เหตุผลของคำสั่ง หรือแนวปฏิบัติที่ตนกำหนดออกมานั้น ว่าเป็นไปเพื่อชาติ หรือเพื่อความสามัคคีภายในชาติ ซึ่งเป็นเหตุผลที่ชอบอ้างกันอยู่เสมอ

ประเด็นต่อมาที่ต้องค้นหาคำตอบก็คือ เหตุการณ์กบฏเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องท้าวสุรนารี เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2369 แต่เรื่อง“ท่านผู้หญิงโม้” ปรากฏในเอกสารครั้งแรกในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 3 ซึ่งเขียนขึ้นเมื่อพ.ศ. 2412 โดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์(ขำ บุนนาค) ห่างจากเหตุการณ์จริงถึง 43 ปี ขณะที่อนุสาวรีย์นี้สร้างเมื่อพ.ศ.2477 ห่างจากการปรากฏตัวของ“ท่านผู้หญิงโม้” เป็นเวลาถึง 65 ปี และห่างจากเหตุการณ์จริงถึง 108 ปี

ช่วงเวลาที่ห่างกันของทั้งการปรากฏตัวของท้าวสุรนารีในเอกสารและในอนุสาวรีย์ กับเหตุการณ์จริง จาก 43 ปี จนถึง 108 ปี นับเป็นเวลานานพอสมควร ซึ่งการที่อนุสาวรีย์ของผู้ใดผู้หนึ่งจะปรากฏตัว ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ และคงไม่สามารถเกิดขึ้นโดยไม่มีหลักฐาน หรือคำบอกเล่า

เกี่ยวกับเรื่องนี้เสียเลย

จากประเด็นที่กล่าวมานี้ ทำให้ข้าพเจ้าต้องหาคำตอบว่า ก่อนที่อนุสาวรีย์นี้จะปรากฏตัว มีเอกสารหรือคำบอกเล่าที่กล่าวถึงเรื่องท้าวสุรนารีหรือไม่ ซึ่งพบว่า ก่อนที่จะมีอนุสาวรีย์ตามแบบตะวันตกนั้น ท้าวสุรนารีก็มีอนุสาวรีย์เป็นอนุสรณ์วีรกรรมแล้ว แต่มีรูปลักษณะเป็น“สถูปเจดีย์” อยู่ที่วัดกลาง (วัดพระนารายณ์) เมืองนครราชสีมา แสดงถึงความรับรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ของท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังพบพระนิพนธ์เกี่ยวกับท้าวสุรนารีของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำรงภูวณภาพ และพระราชนิพนธ์บทละครของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ยกย่องท้าวสุรนารีในฐานะพลเมืองดีของชาติ สมัยรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เรื่องนี้คงไม่น่าสนใจเท่าไร หากข้าพเจ้าจะไม่พบพระหัตถเลขาที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ที่ทูลถามสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เกี่ยวกับวีรกรรมท้าวสุรนารี ว่าทำไมคนจึงยกย่องกันมาก ทั้งที่ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 3 ไม่ได้กล่าวถึงเท่าไร สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำรงภูวณภาพ ตอบว่า เข้าใจว่าจะได้รับความดีความชอบ และได้นามว่า“ท้าวสุรนารี”ในสมัยรัชกาลที่ 4 ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นก็คือ พระนิพนธ์ก่อนหน้านี้ของสมเด็จพระยาดำรงฯกล่าวว่าได้รับความดีความชอบสมัยรัชกาลที่ 3 พระนิพนธ์ของพระองค์ในครั้งแรก นิพนธ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5-6 ส่วนพระนิพนธ์ช่วงหลัง นิพนธ์สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้ว แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองใช้เรื่องราวในประวัติศาสตร์เพื่อจุดมุ่งหมายบางอย่าง เมื่อเรื่องราวเหล่านั้นหมดความจำเป็นแล้ว ก็จะไม่ถูกนำมากล่าวถึงอีก ดังปรากฏให้เห็นในเรื่องของท้าวสุรนารี เพื่อพิสูจน์ประเด็นนี้ ข้าพเจ้าจึงต้องค้นหาเอกสารเกี่ยวกับบริบททางการเมืองในสมัยรัชกาลที่ 5-6 จนพบคำตอบที่

ต้องการ

อย่างไรก็ตามประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ ล้วนแล้วแต่ห่างจากเหตุการณ์กบฏบวรเดชทั้งสิ้น ดังนั้นเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องนี้มากที่สุด จึงต้องค้นหาเรื่องราววีรกรรมท้าวสุรนารี ในเอกสารร่วมสมัย คือ ไบบอบกบันทึกคำให้การต่างๆ ซึ่งในส่วนนี้ ข้าพเจ้าค้นหาเอกสารจากห้องตัวเขียน หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งปรากฏว่าเอกสารร่วมสมัย โดยเฉพาะคำให้การ และไบบอกของกรมการเมืองโคราชเอง ไม่ได้กล่าวถึงวีรกรรมของท้าวสุรนารีเลย ในประเด็นนี้ ข้าพเจ้าพยายามหาคำตอบสองด้านคือ

ด้านแรก การที่เอกสารไม่ได้กล่าวถึงวีรกรรมของท้าวสุรนารี อาจเป็นเพราะสถานภาพของผู้หญิงยังไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย ดังนั้นผู้ชายซึ่งเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์ อาจละเลยเขียนเรื่องนี้ เพราะเห็นว่าบทบาทของผู้หญิงไม่ได้สำคัญ หรือเร่งด่วนน้อยกว่าที่จะกล่าวถึงบทบาทของกรมการเมือง ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ชาย

ด้านที่สอง อาจเป็นไปได้ว่า วีรกรรมของท้าวสุรนารีแบบที่เรารับรู้กันอยู่ในปัจจุบัน ไม่ได้มีวีรกรรมจริง ส่วนตัวตนของท้าวสุรนารี ข้าพเจ้าเชื่อว่าน่าจะมีจริง เพราะท้าวสุรนารีเป็นภริยาของพระยาปลัด

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ข้าพเจ้าค้นพบขณะที่ค้นหาเอกสาร เมื่อได้คำตอบในประเด็นต่างๆ แล้ว ก็เกิดคำถามอื่นๆ ตามมา เมื่อได้คำตอบแล้ว ก็เกิดคำถามอีก เป็นอย่างนี้เป็นลำดับ จนกระทั่งคำถามต่างๆ ยุติด้วยตัวของมันเอง

การจัดการกับเอกสาร

ข้าพเจ้าพบว่าเรื่องราวต่างๆ จะกลายมาเป็นวิทยานิพนธ์ได้ ต้องเริ่มต้นจากคำถาม จึงต้องพยายามสร้างคำถามให้เกิดขึ้น เช่น ทำไม เพราะ

เหตุใด แล้วหาคำตอบ ทำเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งหมดคำถามที่จะถาม เมื่อนั้นวิทยานิพนธ์ก็จะปรากฏตัวเป็นรูปร่าง

บางครั้งคำตอบที่ได้ อาจมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเมื่อได้คำตอบแล้ว ยังไม่ควรที่จะปิดประเด็นทันที ควรที่จะหาคำตอบในประเด็นคำถามหนึ่งๆ ไปจนกว่าจะไม่พบคำตอบอื่นๆ อีก

คำตอบที่หาได้มาจากการหาหลักฐานมาวิเคราะห์ ตีความ ซึ่งต้องพิจารณาจากบริบทของหลักฐาน ภูมิหลังของผู้เขียน เป้าหมายของการเขียน สิ่งสำคัญของวิทยานิพนธ์ก็คือ ต้องเขียนโดยมีหลักฐานมารองรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การหาหลักฐานของข้าพเจ้า หากจากทั้งเอกสารร่วมสมัย เอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว และยังได้จากการสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เป็นการผสมผสานกันระหว่างวิธีการทางประวัติศาสตร์ และวิธีการทางมนุษยวิทยา ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่า การเขียนวิทยานิพนธ์ไม่ควรจำกัดเฉพาะการใช้เอกสาร หรือตีความเอกสารเท่านั้น แต่ควรนำวิธีการของศาสตร์สาขาอื่นๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่องานทางประวัติศาสตร์ด้วย เพื่อเป็นการเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์กับความคิดของคนในปัจจุบันที่มีต่อประวัติศาสตร์

วิธีการนำเสนอ

ปัจจุบันคำอธิบายเกี่ยวกับอดีตของคนไทย หรือเรื่องราวในประวัติศาสตร์หลาย ๆ เรื่อง มักมีที่มาจาก การขุดค้นทางโบราณคดี คือยังขุดลึกลงไป ก็จะพบร่องรอยของอดีต ความเป็นมาของประวัติศาสตร์

ข้าพเจ้ากำลังค้นหาร่องรอยอดีตของคนไทย เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือชั้นผิวดิน ด้วยความคิดเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าเรียงลำดับแต่ละบทของวิทยานิพนธ์ จากเรื่องราว

ที่มีช่วงเวลาใกล้กับปัจจุบันมากที่สุด ไปหาเหตุการณ์ที่อยู่ห่างไกลออกไป จนอยู่ชั้นล่างสุดของชั้นดิน คือ บทที่ 1 เป็นที่มาของเรื่องที่จะศึกษา บทที่ 2 การปรากฏตัวของอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี บทที่ 3 กระบวนการผลิตซ้ำของงานเขียนต่างๆ บทที่ 4 งานเขียนสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงงานเขียนจากเอกสารร่วมสมัย บทที่ 5 บทสรุป

การเรียงลำดับบทเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าได้พบคำตอบเป็นลำดับทีละขั้นๆ ว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับท้าวสุรนารี เป็นผลมาจากอดีต เช่น การปรากฏตัวของอนุสาวรีย์มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง เพราะในอดีต เรื่องราวเหล่านี้ปรากฏตัวขึ้น เพราะเหตุผลทางการเมืองเช่นกัน

บทเรียนในวิทยานิพนธ์

หากมีผู้ถามว่า ข้าพเจ้าได้อะไรจากการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องนี้บ้าง สิ่งที่ได้มากที่สุดก็คือ ข้าพเจ้าเริ่มศึกษาเรื่องนี้เพราะมองเห็นว่าวิกรรมของท้าวสุรนารีถูกนำมาให้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุผลของความจำเป็นทางการเมืองแต่ละช่วง (ข้าพเจ้าไม่ได้สนใจว่าวิกรรมนี้จะมีตัวตนจริงหรือไม่ เพราะไม่ใช่ประเด็นที่จะพิสูจน์ได้ เพราะวิกรรมนี้ไม่ใช่หลักฐานทางโบราณคดีที่รอคอยการถูกค้นพบ?)

สิ่งที่ข้าพเจ้าพิสูจน์ได้ก็คือ ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด เรื่องราวของท้าวสุรนารีก็ยังคงถูกนำมาใช้เพื่อ

ประโยชน์ทางการเมืองเสมอ แม้เมื่อไม่นานมานี้ มีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มพยายามที่จะใช้เรื่องท้าวสุรนารี (ในวิทยานิพนธ์) สร้างความนิยมให้กับตนเอง หรือสร้างฐานเสียงทางการเมืองในท้องถิ่น เรื่องนี้จึงไม่พ้นวังวนแห่งการเมือง เนื่องเพราะการปรากฏตัวของเรื่องนี้เกิดจากการเมือง จึงยังคงดำรงต่อไปเพื่อประโยชน์ทางการเมืองของบุคคลที่มีอำนาจทางการเมือง

จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน นั่นคือ คนทั่วไปมักเข้าใจว่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง เปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่ที่ควรจะเป็นก็คือ ประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับข้อมูลหลักฐานที่มีมากขึ้น ประกอบกับการตีความใหม่ เรื่องราวในประวัติศาสตร์ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง ด้วยความคิดที่แตกต่างกันเช่นนี้ ทำให้เกิดข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ วิธีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น จึงกระทำโดยปลูกคนลูกขึ้นคัดค้านเรื่องราวที่ตนเองไม่เห็นด้วย แทนที่จะค้นหา “ความจริง” ด้วยการหาหลักฐานมายืนยัน ความคิดของตน หรือโต้แย้งแนวคิดที่แตกต่างจากตน สิ่งเหล่านี้แสดงถึงความล้มเหลวของการสอนประวัติศาสตร์ และเรื่องนี้ยังเป็นบทเรียนที่แสดงถึงวิธีการจัดการกับ “ความจริง” ในสังคมไทยอีกด้วย